

Colònia de Cal Bassacs

Gironella

Ubicació

Comarca: Berguedà
Lloc/Adreça: a la barriada de Cal Bassacs, a peu del riu Llobregat, uns 800 metres al sud del poble de Gironella.
Emplaçament Accés des del polígon de Cal Guinyola.

Coordenades:

Latitud: 42.02261
Longitud: 1.88534
UTM Est (X): 407719
UTM Nord (Y): 4652888

Classificació

Número de fitxa 08092 - 60
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia Conjunt arquitectònic
Estil / època: Contemporani Popular
Segle XIX-XX
Estat de conservació Regular
Notes de conservació: actualment només és ocupada una part important del recinte fabril; la torre no té cap ús i els habitatges dels treballadors estan desocupats i descuidats.

Protecció Inexistent
Número inventari si. IPA,3322 (la Torre dels amos)

Generalitat i altres inventaris

Accés Fàcil
Ús actual: Productiu
Titularitat Privada
Titular: diversos propietaris.

Fitxes associades:

[Torre de Cal Bassacs](#)
[Casa pairal de la família Teixidor-Bassacs](#)

Descripció

La colònia tèxtil de Cal Bassacs està conformada per el recinte fabril o industrial, el conjunt de diferents naus que es disposen alineades una a continuació de l'altra, junt amb magatzems, espais destinats a oficines, al davant de la fàbrica es localitzen els edificis destinats a allotjar treballadors, i en una gran parcel·la, delimitada per un mur de tancament, la torre, la residència dels senyors que incloïa una petita capella, al voltant de la torre hi ha uns jardins i també una construcció més moderna. La majestuositat de la torre, a més de trobar-se emplaçada presidint el conjunt també destaca per les seves dimensions, les característiques constructives i el treball ornamental dels seus acabats. Pel que fa als habitatges per els treballadors, aquests estan situats al davant de la fàbrica per el costat de ponent conformant un carrer, anomenat carrer indústria; el conjunt està format per edificis de planta baixa, i dues plantes pis, amb coberta a dues vessants amb el carener paral·lel a l'eix del carrer. Mostren un total de quatre portals d'accés a les respectives escales interiors; sembla que es tracta d'edificis construïts en diferents etapes, a grans trets les façanes, excepte l'edifici de més al nord, la resta disposen d'obertures que a planta baixa disposen d'emmarcaments de maó massís (porta d'accés a l'escala interior, portal d'accés a la planta baixa i alguna finestra) amb llindes d'arc rebaixat, la resta d'obertures són simples, de línies rectes; destacar que l'edifici que afronta amb el situat a l'extrem nord, disposa d'obertures a balcons amb voladís. Pel que fa a l'edifici de l'extrem nord del conjunt, aquest destaca per tenir una distribució regular de les seves obertures, tots amb emmarcament de maó massís, de les que destaca la finestra central de la planta primera amb una col·locació dels maons diferenciada. En l'edifici de l'extrem més sud, es pot veure que està bastit en part amb murs de pedra en algunes parts i la resta de toves, i a les cantoneres carreus de pedra ben tallada. i en part de toves. A la part posterior, trobem diferents tipus d'obertures, en un cas, el de més al sud, només disposa de finestres senzilles, les dues següents són amb galeries a cada planta, aquestes de línies rectes i la resta disposen de galeries amb obertures formades per arcs de mig punt tot i que d'acabats diferents, i combinades amb finestres.

Observacions:

Destacar que a la façana principal dels habitatges destaca un dels edificis que compten amb dos balcons amb voladís, un sobre de l'altre, el de la planta baixa és de voladís de fusta suportat per biguetes de fusta, a manera de permòdols, i el del pis de sobre és de biguetes metàl·liques amb rajols i també caps de bigues de fusta a manera de permòdols i tirant de ferro. Les baranes en un i altre són de barrocs senzills amb decoració de volutes al sòcol i sota el passamà.

Cal Bassacs està inclòs en el "Pla director urbanístic de les colònies industrials del Llobregat"; el municipi de Gironella està comprès dins el Pla juntament els d'Avià, Balsareny, Berga, Casserres, Gaià, Navàs, Olvan i Puig-reig (DOGC núm. 4940 publicat el 03/08/2007).

(segueix d'Història): Amb la mort de Carme Vila, la part de la fàbrica passa a Ricard Teixidor Masjuan, qui el 1946 crearia la societat "Hilados y Tejidos Fusté, S.A.". La fàbrica heretada per la Concepció Teixidor, havia anat estant destinada a fabricació directa per part de l'empresa de la família, l'esmentada "Josep Fusté Teixidor y Cia". El 31 de maig de 1914 es va cremar la fàbrica; Concepció ja vídua, va rebre l'ajuda del director Esteve Esparbé Garriga. Tot i l'aturada que implicà l'incendi, es va reprendre l'activitat i el 1919 llogà la fàbrica veïna als parents. Durant uns anys van funcionar dues raons socials a les fàbriques de Cal Bassacs. El fill de la Concepció Teixidor, Salvador Fusté va casar-se el 1920 amb Bernada de Martín i Llobet de Berga. Salvador va morir jove, va fer hereu el seu nebot, Josep M. Minoves Fusté, seria el principal accionista de la companyia "Hilados y Tejidos Fusté, S.A.". No va ser fins al finals del segle XX que les dues famílies hereves de les fàbriques de Cal

Bassacs van formar una única empresa, unint les dues fàbriques en la mateixa societat anònima.

Història

El matrimoni format per Raimunda Bassacs i Joan Teixidor i Ballús van ser els fundadors de la fàbrica de Cal Bassacs. La nissaga Bassacs era originària de Prats de Lluçanès, on feien de paraires, es van traslladar a Gironella, on ja hi consten al 1717. A finals del segle XVIII i primera meitat del segle XIX, van formar part de diverses companyies de filatura i teixit de cotó. Pel que fa a la família Teixidor, era originària de Berga i també es documenta la seva dedicació als filats i teixits de cotó durant molts anys, al segle XVII consten la seva participació en una societat berguedana. El 1861 el matrimoni resideix a Gironella, més concretament a la que actualment s'anomena plaça de la Vila, llavors plaça de l'església, on consta que tenien un taller amb 10 telers de mà, un ordidor i una màquina de fer bitlles, es té constància que el 1896 aquest taller encara funcionava.

A l'abril de 1861 el matrimoni va comprar una peça de terra a Maria i Ramon Fígols de Gironella, al peu del Llobregat a toca del pont de Sant Marc i per tant a peu del camí. El 30 de maig de 1862, Joan Teixidor va demanar permís a l'Ajuntament de Gironella per construir un molí fariner de dues moles i una fàbrica als terres adquirits. L'inici de les obres s'iniciaren el 1869, amb les obres de la resclosa i l'obtenció del permís per construir un molí amb dues moles i una rúbriques. Sembla que el model inicial es modificar, ja que el molí no es va construir i van bastir dues rúbriques. Al 1871 van comprar un nou tros de terra, moment en el que costa que la fàbrica ja tenia 158 pams de llarg per 14 d'ample. L'any 1872 van obtenir permís per extreure pedra del llit del riu amb la recomanació que no s'afectés les restes del pont de Sant Marc. Per tal de fer front, a les necessitats de capital per la fàbrica de Cal Bassacs, el matrimoni també comprà una casa a Avia amb 11 telers, una màquina de bitlles i un ordidor. Una altra font de finançament, va ser externa, concretament arran d'una hipoteca feta amb Antoni Manent Llonch, qui fou fundador de la colònia Manent de Puig-reig entre altres negocis; el deute es tancar el 1884. Consta que a mesura que anaven construir naus, les llogaven a petits empresaris. El 1880 Miquel i Josep Santesteban hi tenien 12 i 10 telers respectivament. El 1884 una de les dues fàbriques devia estar totalment acabada, ja que consta que la van llogar a l'empresa de Manresa "Antoni Torra e Hijos y Cía", passava a acollir més de 4000 fusos i 94 telers mecànics. Una altra part fou llogada a "Etapé Camps" que hi instal·lar 12 telers mecànics. Una de les rúbriques va ser donada en vida al fill Antoni, qui la posà en funcionament, la donació fou confirmada en el testament de Joan Teixidor Ballús, que morí al 1891. En el moment de la seva mort consta que les dues fàbriques ja estaven acabades, també els magatzems i les cases per els treballadors. Els hereus dels seus béns vans ser la seva filla Concepció Teixidor Bassacs i el seu gendre Josep Fusté Teixidor. Els fills continuaren el negoci amb línies diferents. Antoni, malalt, va acabar llogant la fàbrica a altres industrials; a la seva mort, la fàbrica va recaure, part en mans de la seva dona Carme Vila Marces, i part a la seva filla i hereva, Carme Teixidor Vila. L'hereva va continuar llogant la fàbrica, un dels empresaris que l'arrendà va ser Josep Sanglàs i Alsina de Manlleu, que es dedicà a la fabricació de maquinaria destinada a la filatura de cotó, essent considerada la primera empresa catalana d'aquestes característiques, va arribar a tenir una plantilla de 300 treballadors als anys XX. Amb la mort prematura de l'hereva, la mare, Carme Vila rebé la fàbrica, qui la va llogar a l'empresa "Josep Fusté i Cia.", els familiars que feien anar l'altra part de la fàbrica de Cal Bassacs, la que havia rebut Concepció Teixidor (muller de Josep Fusté). (segueix a observacions)

Bibliografia

- BUSQUETS I CASTELLA, J.; MONTAÑA, D.; PUJOL, J.; SERRA, R.: (1999): Gironella. Notes històriques. Gironella: Edicions del Centre d'Estudis de l'Associació Cultural El Vilatà del Berguedà, Col·lecció L'Escambell, núm. 12.
- BUSQUETS I CASTELLA, J.; ESCOLA SANT MARC (2011): L'Escola de Cal Bassacs. 75è aniversari

de l'Escola Sant Marc. Edita: Escola Sant Marc de Cal Bassacs.

-BUSQUETS I CASTELLA, J. (2012): L'Església de Santa Maria de Cal Bassacs. Edita: Parròquia de Santa Maria de Cal Bassacs.

-GAVIN, J. M. (1985): Inventari d'esglésies. Núm. 17. Berguedà. Barcelona, Arxiu Gavin.

-S/A. (1993): Cent imatges per a la història: Gironella, 1885-1973. Gironella: Associació Cultural El Vilatà; col·lecció l'escambell, 4.

-SERRA, R. et altri (1991): Guia d'Art del Berguedà. Berga, Ed. Consell Comarcal del Berguedà i Patronat del Centre d'Estudis del Berguedà.

-SERRA, R.; CASALS, L. (fotografies) (2000): Colònies Tèxtils de Catalunya. Barcelona: Angle Editorial i Caixa de Manresa.

-SERRA, R. (2013): "Els orígens de la industrialització tèxtil de Gironella: Cal Metre, Cal Bassacs, Viladomiu Vell i Viladomiu Nou". L'Erol, núm. 118, pàg. 21-30.

-VVAA (1994): Inventari del Patrimoni Arquitectònic de Catalunya. El Berguedà, volum 5, Barcelona, Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya.

